

לקוטי תורה • פרשת תזריע • מאמר 2

עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת...

”העולם דומה לאכסדרה”

תיאור העולם בתלמוד כפתוח בצדו הצפוני משקף את התכללותם של חסד וגבורה:
הדרום, שהוא חסד, לוחט בחומה המרוכזת של הגבורה, ואילו הצפון, שהוא גבורה,
מכיל את הקור ואת המים של החסד; שילוב זה של הפכים הוא התיקון המאפשר
לעולם להתקיים.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/2

הנקודה

תיאור העולם בתלמוד כפתוח בצדו הצפוני משקף את התכללותם של חסד וגבורה: הדרום, שהוא חסד, לוחט בחומה המרוכזת של הגבורה, ואילו הצפון, שהוא גבורה, מכיל את הקור ואת המים של החסד; שילוב זה של הפכים הוא התיקון המאפשר לעולם להתקיים.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

רכי אליעזר מלמד בתלמוד שהעולם דומה לאכסדרה, מוקפת מחיצות משלושה צדדים, כשצדה הצפוני פתוח. אדמו"ר הזקן פותח בהתבוננות בעולם הגשמי: הדרום לוחט וחלקים נרחבים ממנו אינם מיושבים, ואילו בצפון נמצא עיקר יישובן של האומות. בקבלה הדרום, מימינו של מי שפונה מזרחה, הוא חסד, והצפון, משמאלו, הוא גבורה. אולם חסד וגבורה כלולים זה בזה. החום שבדרום הוא גבורה שבחסד, הנוצרת מהצמצום של הרקיע, המרכז את אור השמש; הקור שבצפון הוא חסד שבגבורה, אף שהגבורה שבו ניכרת בכוחו של הקור להקפיא. לכן נמצאים בצפון מים, הנמשכים מחכמה, מקור החסדים, ואילו בדרום היבש יש בכל זאת נהרות וגן עדן; ואף הצמדת הקור לחסד והחום לגבורה היא חילוף. ערכוב זה הוא עיקר התיקון של העולם, ובלעדיו לא היה יכול להתקיים. משום כך הצפון פתוח: המחיצה המקיפה של הרקיע עשויה מגבורות, אך בצפון מתפשטים החסדים של חכמה.

מבנה

1	הצפון הפתוח וארבע רוחות השמים	11
	האכסדרה שבתלמוד, הפתוחה בצדה הצפוני; הדרום הלוחט והצפון המיושב; הדרום הוא חסד והצפון גבורה, לפי כיוונו של מי שפונה מזרחה.	
2	גבורה בדרום, חסד בצפון	21
	חסד וגבורה כלולים זה בזה: החום המרוכז שבדרום, שנוצר מצמצום הרקיע, הוא גבורה שבחסד; הקור שבצפון הוא חסד שבגבורה, אך כוחו להקפיא ולקרוש הוא גבורה.	
3	מים, חום והתיקון שבערכוב	31
	מים, הנמשכים מחכמה, מקור החסדים, נמצאים בצפון; בדרום היבש יש נהרות וגן עדן; גם הקור שבחסד והחום שבגבורה הם חילוף; ערכוב זה הוא עיקר התיקון, ובלעדיו לא היה העולם יכול להתקיים.	
4	מדוע הצפון פתוח	41
	מחיצת הרקיע עשויה מגבורות, אך החסדים של חכמה מתפשטים בצפון, ולכן הוא פתוח וקר; מוסגר מובאים קטעים מהזוהר ומחיבורים נוספים העוסקים בצפון ובחילוף המדות.	

מושגים

התכללות התכללות	חסד וגבורה
כל מדה כוללת בתוכה משהו מהמדה האחרת: יש גבורה שבחסד וחסד שבגבורה, ולכן הדרום נושא בתוכו גבורה והצפון חסד.	חסד, המתפשט ונותן, וגבורה, המצמצמת ומגדירה; בכיוונים, הדרום והצפון הם הימין והשמאל של מי שפונה מזרחה.

צמצום הרקיע צמצום הרקיע

הרקיע המקיף את העולם מעכב את אור השמש ומרכז אותו במקום שבו הוא מאיר; כל צמצום כזה נעשה על ידי הגבורות, הקובעות גבולות.

החסדים של חכמה החסדים דחכמה

החסדים הנמשכים מחכמה, "ים החכמה"; הם מביאים מים לצפון ומשאירים אותו פתוח.

תיקון תיקון

הסדר שהמאציל קבע בעולמו, שבו חסד מתערב בגבורה וגבורה בחסד, כדי שהעולם יוכל להתקיים.

חילוף חילוף

המדות מחליפות ביניהן תכונות: הקור שייר לחסד והחוס לגבורה; בלשון הזוהר, "החליפו מקומם".

הצפון הפתוח וארבע רוחות השמים

1 עולם לאכסדרה¹ הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובכת במחיצה (בכ"ב [בכבא בתרא] דף כ"ה סע"א [סוף עמוד א]).

הנה בדרום הוא תוקף החום²

"העולם דומה לאכסדרה, וצדה הצפוני אינו מוקף במחיצה" (Bava Basra, folio 25, end of side a). בדרום שורר חום עז,

המאמר פותח בדברי רבי אליעזר בתלמוד: העולם דומה לאכסדרה — מרפסת המוקפת משלושה צדדים ופתוחה בצדה הרביעי, שכן בצדה הצפוני אין קיר; וכשהשמש מגיעה לפינה הצפון-מערבית, היא פונה ועולה מעל לרקיע. אדמו"ר הזקן מבקש להסביר מדוע הצפון נותר פתוח, והוא מתחיל מן הדרום, שבו החום עז במיוחד.

ולכן הכושים שחורים וגם אינו מיושב. אבל בצפון הם אנשים לבנים ובו עיקר הישוב³ של עי' [שבעים] אומות.

ולכן הכושים שחורים, וגם [הדרום] אינו מיושב. אבל בצפון האנשים לבנים, ושם נמצא עיקר יישובן של שבעים האומות.

הדברים מתארים את התוצאות הגופניות של החום: בדרום האנשים כהי עור והארץ ברובה אינה מיושבת, ואילו בצפון האנשים בהירי עור ושם נמצא עיקר יישובן של שבעים האומות — המניין המסורתי של עמי העולם. התופעות הנראות לעין הן נקודת המוצא להסבר הרוחני שיבוא בהמשך.

והנה דרום הוא חסד⁴ וצפון גבורה⁵ מצפון תפתח⁶ כו' כי מזרח נק' פנים קדמה ומערב אחר ודרום ימין וצפון שמאל⁷.

והנה הדרום הוא חסד והצפון גבורה: "מצפון תפתח וגו'". שכן המזרח נקרא פנים — קדמה; המערב הוא אחר, הדרום הוא ימין והצפון הוא שמאל.

בקבלה הכיוונים מקבילים לספירות: הדרום הוא חסד והצפון הוא גבורה, והפסוק בירמיהו "מצפון תפתח הרעה" מציין את הצפון כצד הדין. הטעם לכך הוא כיוון פניו של מי שעומד ופונה מזרחה, ה"קדמה" — מילה שפירושה גם מזרחה וגם לפנים: הדרום נמצא לימינו, בצד החסד, והצפון לשמאלו, בצד הגבורה.

גבורה בדרום, חסד בצפון

2 ונודע שחייג [שחסד וגבורה] מתכללים זמ"ז [זה מזה] ויש גבורה בחדס וחדס בגבורה ולכן הדרום שהוא חסד

יש בו גבורה

והנה ידוע שחסד וגבורה כלולים זה בזה, ויש גבורה בתוך החסד וחסד בתוך הגבורה. לכן בדרום, שהוא חסד, יש גם גבורה.

זהו עיקרון יסודי בקבלה: חסד וגבורה כלולים זה בזה, וכל אחד מהם מכיל משהו מן השני. בהקשר של הכיוונים, פירוש הדבר הוא שבדרום, אף שהוא בחינת חסד, חייב להיות גם מרכיב של גבורה.

היינו תוקף החום [שהוא קשה לאדם עי' [עיינן] בגמ' [בגמרא] פיי"ח דשבת דקכ"ט א' ועי' בתוסי' [בתוספות] פ"ג [פרק ג'] דכתובות דף ל' ד"ה הכל בשם המדרש רבה גבי תשתזיב משרבא]⁸

כלומר, עוצמת החום [שהוא קשה לאדם; ראו בגמרא, פרק י"ח בשבת, דף קכ"ט ע"א; וראו בתוספות, פרק ג' בכתובות, דף ל', ד"ה "הכל", בשם מדרש רבה, בעניין "תשתזיב משרבא"].

המרכיב הזה הוא החום העז של הדרום, שקשה לאדם לעמוד בו. בגמרא המובאת שם, החכם אבלט מוצא את שמואל שוכב בשמש ושואל אותו: "האם ייתכן שמה שרע יהיה טוב?" התוספות בכתובות מביאים את המדרש שבו רבי מברך את אנטונינוס שיינצל מן הקור, ואנטונינוס משיב שבגד נוסף פותר את הבעיה; אך כשרבי מברך אותו שיינצל מן החום, הוא מסכים שזו תפילה של ממש.

והוא בא מסיבת הצמצום של הרקיע המסבב העולם שמעכב ומונע מלהיות אור השמש מתפשט בכל העולם אלא שיאיר בתוקף אל מקום שזורח וכל צמצום הוא מחמת הגבורות המגבילים

והדבר נובע מן הצמצום של הרקיע המקיף את העולם, המעכב ומונע מאור השמש להתפשט בעולם כולו, ובמקום זאת גורם לו להאיר בעוצמה במקום שבו הוא זורח; וכל צמצום נובע מן הגבורות, המגבילות.

מבחינה גשמית, חום הדרום נובע מן הרקיע המקיף את העולם, המצמצם את אור השמש, כך שבמקום להתפשט בכל מקום, הוא מכה במלוא עוצמתו במקום שבו הוא זורח. כל צמצום מסוג זה נעשה מכוח הגבורות, הכוחות המגבילים ומגדירים.

וגם הכלים הם מבחי' גבורות וזהו בדרום דוקא לפי שעצמו חסד ע"כ נתכללה בו הגבורה המצמצמת כו'.

גם הכלים הם מבחינת גבורות. ודבר זה הוא דווקא בדרום, מפני שמצד עצמו הוא חסד, ולכן נכללת בו הגבורה המצמצמת וכו'.

גם הכלים שבקבלה, הצורות המקבלות את האור ומכילות אותו, נובעים מן הגבורות, שכן כלי הוא במהותו גבול. הגבורה המצמצמת מופיעה דווקא בדרום, מפני שהדרום מצד עצמו הוא חסד, ולכן הוא כולל בתוכו את היפוכו.

אבל בצפון שעצמו גבורה ע"כ נתכלל בו החסד ולכן הוא קר כי הקרירות הוא חסד אלא שאעפ"כ [שאף על פי כן] עצמו גבורה היינו תוקף הקרירות המגליד ומקריש.

אבל בצפון, שמצד עצמו הוא גבורה, נכלל החסד, ולכן הוא קר, שהרי הקור הוא חסד. ואף על פי כן, מצד עצמו הוא גבורה, כלומר, עוצמת הקור המקפאה ומקרישה.

לעומת זאת, הצפון הוא מצד עצמו גבורה, ולכן נכלל בו חסד, המתבטא בקור, שכן הקור שייך לחסד. ואף על פי כן, הגבורה העצמית של הצפון ניכרת גם בתוך הקור, בעוצמתו הקשה המקפאה ומקרישה.

קטע 3 • 311

מים, חום והתיקון שבערבו

3 ולכן יש מים בצפון שהמים נמשכים מן החכמה מקור החסדים ונק' ים החכמה כח ומקור הלחות במוח ומקור החמימות בלב⁹ רשפי אש¹⁰ אני בינה לי גבורה¹¹ כו',

ולכן יש מים בצפון, שכן המים נמשכים מחכמה, מקור החסדים, והיא נקראת "ים החכמה". כוח הלחות ומקורה הם במוח, ואילו מקור החום הוא בלב: "רשפי אש"; "אני בינה, לי גבורה" וכו',

לכן המים מצויים בצפון: על פי הקבלה, המים נמשכים מחכמה, מקור החסדים, ולכן היא נקראת "ים החכמה". גם באדם, מקור הלחות הוא במוח, ואילו מקור החום הוא בלב, ב"רשפי אש" שלו; החום קשור לבינה, שממנה נובעת גבורה: "אני בינה, לי גבורה".

משא"כ בדרום יבישות ומ"מ יש בו נהרות והג"ע [והגן עדן] הוא בקו השווה¹² כי עצמו חסדים כו', וגם זה גופא מה שהקרירות בחסד והחמימות בגבורה הוא ע"י חילוף.

ואילו בדרום יש יובש. ואף על פי כן יש בו נהרות, וגן עדן נמצא בקו המשווה, משום שבמהותו [הדרום] הוא חסדים וכו'. וגם עצם העובדה שהקור הוא בחסד והחום בגבורה נובעת מחילוף.

לעומת זאת, הדרום יבש, אך מכיוון שמהותו היא חסדים, יש בו בכל זאת נהרות, וגן עדן נמצא בקו המשווה. אדמו"ר הזקן מוסיף שגם הצימוד של קור לחסד ושל חום לגבורה נובע בעצמו מחילוף בין המדות, והוא דוגמה נוספת להתכללות.

כללא דמילתא שזהו עיקר התיקון שתיקן המאציל ית' בעולמו להיות עירוב חסד בגבורה וגבורה בחסד

כללו של דבר, זהו עיקר התיקון שתיקן המאציל יתברך בעולמו: שתהיה התכללות חסד בגבורה וגבורה בחסד,

לסיכום: התכללות החסד בגבורה והגבורה בחסד היא ה"תיקון" העיקרי שה', המאציל, קבע בעולמו. תיקון הוא מונח קבלי לעולם מסודר, שבו המדות משולבות זו בזו ואינן עומדות כל אחת לעצמה.

כדי שיתקיים העולם וזולת זה לא היה קיום לעולם כלל כי אם הצפון שהוא גבורה בעצם לא היה בו חסד כלל לא היי [היה] מתקיים

כדי שהעולם יתקיים. בלעדי זאת לא היה העולם יכול להתקיים כלל; שהרי אילו בצפון, שהוא גבורה במהותו, לא היה חסד כלל, הוא לא היה מתקיים.

השילוב הזה הוא שמאפשר לעולם להתקיים. צפון שהיה כולו גבורה, בלי שום חסד, לא היה יכול להתקיים.

ולכן הוטבע בו חסד וכמו אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ואיש מזריע תחלה כו' כמ"ש במ"א.

ולכן הוטבע בו חסד. והרי זה כמאמר: "אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, ואיש מזריע תחילה וכו', כמו שנתבאר במקום אחר.

לכן הוטבע חסד בצפון. אדמו"ר הזקן משווה זאת לדברי חז"ל, שכאשר האשה מזרעת תחילה הולד זכר, וכאשר האיש מזריע תחילה הולד נקבה: כל צד מוליד את היפוכו, כפי שנתבאר במקום אחר.

קטע 4 • 41

מדוע הצפון פתוח

4 ולכן ג"כ רוח צפונית אינה מסובכת במחיצה כי המחיצה של הרקיע המצמצם הוא מגבורות דוקא ובצפון להיות שבו מתפשטים החסדים דחכמה לכן הוא פתוח וד"ל [ודי למבין].

ולכן גם הצד הצפוני אינו מוקף במחיצה: מחיצת הרקיע המצמצם עשויה דווקא מגבורות, ואילו בצפון, שבו מתפשטים החסדים של חכמה, הוא פתוח. והדברים מובנים למי שמבין.

כך מוסברת גם העובדה שבגמרא הצפון מתואר כפתוח. המחיצה של הרקיע, המצמצמת ומקיפה, עשויה מגבורות; ואילו הצפון הוא המקום שבו מתפשטים החסדים של חכמה — אותם חסדים שמביאים אליו את המים — ולכן הוא נותר פתוח. את יתר הדברים מניח אדמו"ר הזקן להבנת הקורא.

וע"כ הוא קר¹³ להיות כי השמש מתפשטת אנה ואנה ולא כבדרום (ועיין בזהר פ' וארא דכ"ד ע"א ובזהר הרקיע ובאשל אברהם ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם וע' באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה מה רב טובך אשר צפנת¹⁴ כו'.

ולכן קר שם, מפני שהשמש מתפשטת לכאן ולכאן, ולא כפי שהיא בדרום. (ועיינו בזהר, פרשת וארא, דף כ"ד ע"א, ובזהר הרקיע, באשל אברהם ובמקדש מלך שם; וכן עיינו באגרת הקודש, בדרוש המתחיל "מה רב טובך אשר צפנת" וכו'.

מכיוון שהצפון פתוח, אור השמש אינו מתרכז בו אלא מתפשט לכאן ולכאן, ולכן הצפון קר. הסוגריים מביאים את דברי הזהר בפרשת וארא (2:24a), המתאר אש בצפון ומים בדרום, ואומר שהקדוש ברוך הוא עשה שכל אחד ייתן לחברו משלו. מצוינים גם פירושי הזהר הרקיע, אשל אברהם ומקדש מלך על הקטע, וכן דרוש באגרת הקודש הפותח במילים "מה רב טובך אשר צפנת" — צפנת, מאותו שורש של צפון.

ועי' עוד בזהר פ' במדבר דק"יח ב' ודק"כ ע"א. ובפ' וישב דקפ"ו ב' ע"פ העירותי מצפון^{15, 16} כו' ובפ' תרומה דקנ"ד ב' בענין שלחן בצפון¹⁸ ודקל"ה א' כד"א [כמה דאת אמר] מצפון זהב^{19, 20} כו' וע"ש.

ועיינו עוד בזהר, פרשת במדבר, דף ק"יח ע"ב ודף ק"כ ע"א; ובפרשת וישב, דף קפ"ו ע"ב, על הפסוק "העירותי מצפון" וכו'; ובפרשת תרומה, דף קנ"ד ע"ב, בענין השולחן שבצפון, ודף קל"ה ע"א, על הפסוק "מצפון זהב" וכו'. ועיינו שם.

בזהר על פרשת במדבר נאמר שהצפון נכלל בדרום, כדרך שהיד השמאלית נאחזת בימנית (3:118b); וכן מתואר שם שהשכינה נתונה בין הצפון לדרום, כשהצפון מתחת לראשה והדרום מחבק אותה (3:120a). בפרשת וישב (1:186b) נדרש הפסוק "העירותי מצפון" על התעוררות מצד הצפון, שנענית בנשמה קדושה הנשלחת מלמעלה. בפרשת תרומה מוסבר שהשולחן עמד בצד צפון מפני שהשמיחה מתחילה משם והמים באים מצד שמאל (2:154b); ואת הפסוק "מצפון זהב" דורש הזהר על ראש השנה, יום הדין (2:135a).

ועמ"ש כמ"א בענין שם מ"ב וע"ב שבפ' שמע והיה אם שמוע²¹ שהוא ג"כ מענין מ"ש בזהר דאחליפו דוכתייהו²² כו'. ועיין עוד מענין רוח צפונית אינה מסובכת בזהר פ' קרח דקע"ח ב' ²³ והוא ענין אחר ממשיכ [ממה שכתוב].

ועיינו במה שנכתב במקום אחר בענין שם מ"ב ושם ע"ב שבפרשיות "שמע" ו"והיה אם שמוע", שגם הוא קשור למה שנאמר בזהר, ש"החליפו את מקומם" וכו'. ועיינו עוד בענין "הצד הצפוני אינו מוקף" בזהר, פרשת קרח, דף קע"ח ע"ב; זהו ענין אחר ממה שנכתב כאן.

הטקסט מפנה גם לדיון במקום אחר בשם מ"ב ושם ע"ב שבשתי הפרשיות הראשונות של קריאת שמע, וקושר אותו לדברי הזהר "החליפו את מקומם": בפרשה הראשונה, העוסקת באהבה ולכן בחסד, יש מ"ב מילים, אף ששם מ"ב שייך לגבורה; ובפרשה השנייה, העוסקת באזהרה ולכן בגבורה, יש ע"ב מילים, אף ששם ע"ב שייך לחסד. לאחר מכן מובא הזהר בפרשת קרח (3:178b) בענין הצפון הפתוח, ומצוין שהזהר שם עוסק בנקודה שונה מזו הנידונה כאן.

ועי' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ביחזקאל ד"ה ענין יחזקאל ועמ"ש בפ' וישב בד"ה בכ"ה בכסליו בפ"י צפונה לפני²⁴ הוי' ועי' בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר ר"פ צו):

ועיינו בלקוטי תורה של האריז"ל על יחזקאל, בדרוש המתחיל "ענין יחזקאל"; וכן במה שנכתב בפרשת וישב, בדרוש המתחיל "בכ"ה בכסליו", על פירוש המילים "צפונה לפני ה'"; ועיינו בפירוש הרמ"ז לזהר, בתחילת פרשת צו. (צו.)

הסוגריים מסתיימים בשלוש הפניות נוספות: ללקוטי תורה של האריז"ל על יחזקאל; לדרוש לחנוכה "בכ"ה בכסליו" בפרשת וישב, המבאר את המילים "צפונה לפני ה'" שנאמרו על העולה (ויקרא א, יא); ולפירוש הרמ"ז לזהר בתחילת פרשת צו.

שאלות לשיחה

1. מדוע הדרום, שהוא חסד, הוא המקום שבו החום עז ביותר, ואילו הצפון, שהוא גבורה, הוא מקום הקור?
2. כיצד הצמצום של הרקיע יוצר את החום שבדרום, ומדוע כל צמצום הוא מעשה הגבורות?
3. אם הצפון הוא גבורה, מדוע נמצאים בו מים, הנמשכים מחכמה?
4. מה פירוש הדבר שהערכוב של חסד וגבורה הוא עיקר התיקון של העולם, שבלעדיו לא היה יכול להתקיים?
5. מדוע הצפון נשאר פתוח, וכיצד הפתיחות הזאת הופכת אותו לקר?

הערות

פסקה 1

1 עולם לאכסדרה

ההערה מציינת שהמאמר נאמר בשנת תקע"ב (1811-12), ומפנה ל-Or HaTorah של הצמח צדק על Parshas Behaaloscha, עמ' 348, בעניין מילות הפתיחה "העולם דומה לאכסדרה".

הערת קה"ת

משנת תקע"ב — ראה אוה"ת בהעלותך ע' שמח.

2 בדרום הוא תוקף החום

ההערה מציינת את Or HaTorah של הצמח צדק על הנביאים והכתובים כמקור לעניין החום העז בדרום.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך-ג ע' אישה. יהל אור ע' קפג.

3 בצפון . . ובו עיקר הישוב

מאמר נוסף של אדמו"ר הזקן שההערה מציינת בעניין היות הצפון עיקר יישובו של העולם.

הערת קה"ת

ראה גם מאמרי אדה"ז כתובים-א ע' נ. מאמרי אדה"א-ענינים ע' שלא ובהנסמן בהמ"מ שם. להלן במדבר ד, סע"ד. מאמרי אדה"א נביאים כתובים ע' קב ואילך.

4 דרום הוא חסד

מילון קבלי המסודר לפי אותיות; ההערה מפנה לערך שבאות דל"ת, שבו הדרום (דרום) מזוהה עם חסד.

הערת קה"ת

מא"א אות ד סע"י ב.

5 דרום חסד וצפון גבורה

בעניין ה"ים" העליון שמימיו קפאו, אומר הזוהר כי "מצד הצפון הים קופאים, ומצד הדרום הם נפשרים" וזורמים. הערת קה"ת מפנה כאן לכך שהדרום הוא חסד והצפון הוא גבורה.

Zohar I, 29b זח"א כט, ב

הערת קה"ת

מא"א אות צ סע"י כו. וראה זח"א כט, ב (הלשון נעתק בסה"מ תר"ן ע' שפט).

6 מצפון תפתח

"ויאמר ה' אלי: מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ". הפסוק מובא כסימן לכך שהצפון הוא צד הגבורה והדין.

Jeremiah 1:14 ירמיהו א':יד

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי מִצְפּוֹן תִּפְתַּח הָרָעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:

Then the L-RD said unto me: 'Out of the north the evil shall break forth upon all the inhabitants of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"א, יד.

7 רבי אליעזר אומר: העולם דומה לאכסדרה, וצידה הצפוני אינו מוקף; כשהשמש מגיעה לפינה הצפון-מערבית, היא מתכופפת ועולה מעל לרקיע.

רבי יהושע סובר שהעולם דומה לאוהל, וגם מצפון הוא מוקף; המאמר מבוסס על דברי רבי אליעזר.

Bava Batra 25a בבא בתרא כ"ה א

פסקה 2

8 תשתוב משרבא

על "הכול בידי שמים חוץ מצינה וחום" מביאים בעלי התוספות את המדרש: רבי אמר לאנטונינוס: "ירחם הרחמן ויצילך מן הצינה", ואנטונינוס השיב שבגד נוסף פותר את בעיית הצינה; אז אמר לו רבי: "תינצל מן החום", ואנטונינוס השיב: "זו תפילה". המאמר מביא זאת כדי להראות שהחום קשה לאדם.

Tosafot on Ketubot 30a:8:1 תוספות על כתובות ל' א:ח'א'

... צלי עלי א"ל רחמנא שיובר מצינתא א"ל דא צלותא היא יתיר חד כסו וצינתא אזלא א"ל תשתוב משרבא א"ל הא כדו צלותא דכתיב אין נסתר מחמתו וי"ל דקרא כתיב בעוברי דרכים או במלחמה כדרך שהמלכים עושים דבדרך אין אדם יכול לזוהר מן החום אבל אם רוצה לישב בביתו יכול להזוהר שישב בבית של אבנים או יכנס במרתף ויש מפרשים דצינים פחים חדא מילתא היא כלומר צינים שהם פחים לאדם לשון פח ומוקש ואינו כן דכפ"ק דמסכת ע"ז (דף ג: ושם) מייתי לה [אהא דכתיב ותעשה אדם כדגי הים מה] ...

Vilna Edition (Public Domain)

פסקה 3

9 שהמים . . הלחות במוח ומקור החמימות בלב

בתניא, פרק ג, מוסבר שהשכל שבנפש — חכמה, בינה ודעת — הוא ה"אם" והמקור למדותיה, אהבת ה' ויראתו, הנולדות ממנו. ההערה מציעה להשוות זאת לדבריו של המאמר, שלפיהם מקור הלחות הוא במוח ומקור החום בלב.

Tanya, Likkutei Amarim 3:11 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ג':י"א וְהַצִּמְאֻן, הוּא מִסּוֹד הָאֵשׁ שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאֱלֹהִית, וְכֵמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַשֵּׁכֶמֶץ, וְכֵן הוּא בְּעֵץ חַיִּים, שֶׁמִּסּוֹד הָאֵשׁ הוּא פֶּלֶב, וּמִקּוֹר הַמַּיִם וְהַלִּיחוֹת מִהֶמוֹחַ, וְכֵמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵץ חַיִּים שָׁעַר נִי, שֶׁהִיא בְּחִינַת חֻכְמָה שֶׁנִּקְרָא מִים שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאֱלֹהִית.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

השוה תניא פ"ג.

10 רשפי אש

"כי עזה כמות אהבה... רשפיה רשפי אש שלהבתי". המאמר מיישם את המילים על החום שמקורו בלב.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו

שימיני כחותם עלי־לִבְךָ כחותם עלי־רוּעֶךָ כִּיעֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׁאֵל קִנְאָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֹהֲבֶתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 אני בינה לי גבורה

החכמה אומרת: "לי עצה ותושיה, אני בינה, לי גבורה". בקריאה במונחי הקבלה, בינה היא השורש שממנו נובעת גבורה, וממילא גם החום.

Proverbs 8:14 משלי ח:י"ד

לִי־עֵצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה:

Counsel is mine, and sound wisdom; I am understanding, power is mine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 והג"ע הוא בקו השוה

מאמר של אדמו"ר הזקן שהערה מציינת בעניין מקומו של גן עדן בקו המשווה; ההערה אומרת שהקטע מצוטט בהערות קה"ת ללקוטי תורה, שמיני עצרת, 84d.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ה ע' תתקס נעתק לקמן במ"מ לשמע"צ פד, ד. אוה"ת נ"ך-ג ע' איש.

פסקה 4

13 וע"כ הוא קר

האש נמצאת בצד צפון והמים בצד דרום, ואף על פי כן "הצפון קר ולח" והדרום חם ויבש: הקדוש ברוך הוא עירב אותם, כך שהמים עוברים מן הדרום לצפון והאש מן הצפון לדרום, וכל אחד מעניק לחברו משלו. הטקסט מביא זאת כדי להסביר את הקור שבצפון ואת חילוף התכונות.

Zohar, Vaera 3:34-43 ספר הוהר, וארא ג':ל"ד-מ"ג

14 מה רב טובך אשר צפנת

"מה רב טובך אשר צפנת ליראיך". אלה מילות הפתיחה של המאמר באגרת הקודש שאליו הטקסט מפנה; "צפנת" קשורה באותו שורש ל"צפון".

Psalms 31:20 תהילים ל"א:כ'

מֶה רַב־טוֹבְךָ אֲשֶׁר־צִפַּנְתָּ לִירְאֶיךָ פְּעֻלַּת לַחֲסִים כִּךָ נִגַּד בְּנֵי אָדָם:

Oh how abundant is Thy goodness, which Thou hast laid up for them that fear Thee; Which Thou hast wrought for them that take their refuge in Thee, in the sight of the sons of men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 העירותי מצפון

רבי שמעון פותח במילים "עוררתי מצפון ויאת" ומסביר: "עוררתי" הוא ההתעוררות של חיבור איש ואישה בעולם הזה, התעוררות מצד הצפון; ו"יאת" היא הנשמה הקדושה שהקדוש ברוך הוא שולח מלמעלה.

Zohar, Vayeshev 15:153-16:161 ספר הוהר, וישב ט"ו:קנ"ג-ט"ז:קס"א

Then we read: "And she conceived, and bore a son; and he called his name Er." The name 'Er is a reversal of the letters ra' (evil), for he was evil, having issued from the side of the evil prompter. The accusative particle eth (the) inserted before his name likewise hints at the emergence of another grade, that of impurity and defilement, from which grade Er was born.' Nor was the defect made good until afterwards, when Shelah appeared. It says further: "And Er, Judah's ... first-born, was evil in the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

16 העירותי מצפון

"העירותי מצפון ויאת, ממזרח שמש יקרא בשמי". זהו הפסוק שהזוהר בפרשת וישב דורש.

Isaiah 41:25 ישעיהו מ"א:כ"ה

העירותי מצפון ויאת ממזרח־שמש יקרא בשמי ויבא סגנים כמו־חמר וכמו יוצר ירמס־טיט:

I have roused up one from the north, and he is come, From the rising of the sun one that calleth upon My name; And he shall come upon rulers as upon mortar, And as the potter treadeth clay

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 ובפי תרומה דקנ"ד ב'

ההערה מציינת שהקטע בוהר בפרשת תרומה, 154b, העוסק בשולחן שכצפון, מוסבר שם.

הערת קה"ת

נתבאר ביהל אור ע' קפג.

18 שולחן בצפון

השולחן היה צריך להיות מוצב בצד צפון, "ושמת את השולחן על צלע צפון", מפני שהשמחה מתחילה משם: תחילה השמאל מקבל מן הימין; והמים נמצאים רק מצד שמאל, ולכן מדברים על "גבורות גשמים".

Zohar, Terumah 47:515-525 ספר הוהר, תרומה מ"ז:תקט"ו-תקכ"ה
Then he went on: "Thou shalt make a table." This table was here below for setting the shew-bread upon. Now, which was of greater import, the table or the bread? It might be thought that the bread was more important, since the table was needed to put the bread on, and besides, it was, in the very nature of things, beneath the bread. This, however, is not so: the table was the essential article, being, through its arrangement, the receptacle of blessing from above and of ... food for the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

19 מצפון זהב

הזהב רומז לראש השנה, "יומא דדחבא, יומא דדינא", שבו שולט אותו צד, כמו שנאמר: "מצפון זהב יאתה".

Zohar, Terumah 13:153-14:164 ספר הוהר, תרומה י"ג:קנ"ג-י"ד:קס"ד

20 מצפון זהב

"מצפון זהב יאתה, על אלקים נורא הוד". זהו הפסוק שהזוהר בפרשת תרומה מיישם על יום הדין.

Job 37:22 איוב ל"ז:כ"ב

מִצְפּוֹן זָהָב יֵאָתֶה עַל־אֱלֹהִים נֹרָא הוֹד:

Out of the north cometh golden splendour, About G-d is terrible majesty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 שם מ"ב וע"כ . . אם שמוע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ואתחנן יג, ד.

22 דאחליפו דוכתייהו

שם מציין אדמו"ר הזקן שבפרשה הראשונה של קריאת שמע, מהמילים "ואהבת" ועד "שעריך", יש מ"ב מילים, ובשנייה ע"ב מילים, אף ששם מ"ב הוא בגבורה ושם ע"ב בחסד, בעוד שהפרשה הראשונה היא חסד והשנייה גבורה. הוא משיב על כך באמצעות דברי הזוהר שהאורות "החליפו את מקומם" והשמאל נכלל בימין.

הערת קה"ת

ועי' ואתחנן יב, ד. [כ].

23 בזהר פי קרח דקע"ח בי

ההערה מציינת שהקטע בזהר בפרשת קרח, 178b, העוסק בצפון הפתוח, מוסבר שם.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת ויקרא-ב ע' תלג.

24 צפונה לפני הוי

"ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'". נאמר על קרבן העולה; הטקסט מפנה למאמר בפרשת וישב שמסביר את המילים האלה.

Leviticus 1:11 ויקרא א':יא

וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי ה' וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

And he shall kill it on the side of the altar northward before the L-RD; and Aaron's sons, the priests, shall dash its blood against the altar round about.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Vilna Edition (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מזים חנינמי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/2/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק